

Homo alpinum na električnih kolesih

Sedmi SuperAlp! V petih dneh od Lozane do Domodossola z javnim prevozom in peš – Letošnja tema meje, poti ter stari in novi prebivalci Alp

»Ali Švicarji ne slivajo po točnosti?« se je spraševalo 14 novinarskih glav, ko so ugotovili, da ladja, ki bi jih morala prepeljati iz Lozane v Evian-les-Bains, vozi po drugačnem urniku od njihovega. Na tisto, kar je sledilo, ni bil pripravljen nihče. Ladja je odpeljala prazna, medtem ko smo skupaj z domačini pridno čakali na vkrcaje v notranji čakalnici.

Besedilo in fotografije
MAJA PRIJATELJ

S to peripetijo se je 5. julija začel SuperAlp!, prečenje Alp s trajnostnimi prevoznimi sredstvi. Popotovanje po Alpah, sedmo zapored, je organiziral Stalni sekretariat Alpske konvencije. Mednarodno pogodbo o varstvu Alp je leta 1991 podpisalo osem alpskih držav in Evropska unija, da bi spodbudile trajnostni razvoj na območju Alp.

Zimski satelitski posnetek Alpe prikazuje kot belo liso v srcu Evrope. Največji evropski naravni habitati z neizmerno biotsko raznovrstnostjo, vodnimi in lesnimi viri ter bogato kulturno dediščino poseljuje 14 milijonov *homo alpinumov*, ki se materialnega in simbolnega kapitala regije bolj ali manj zavedajo. A zaradi podnebnih in demografskih sprememb, ki so to izrazitejšje kot drugje v Evropi, je na njihovem območju še pomembnejše reševanje težav, spoprijemanje z izzivi in izmenjava dobrih praks, ki presegajo meje. Letošnji SuperAlp! je bil zato v znamenju meja, starodavnih poti ter starih in novih prebivalcev Alp.

Pred novinarji iz sedmih evropskih držav in Nepalja je bilo pet dni potovanja po vodi, zemlji in zraku z javnim prevozom, 600 kilometrov in tri države: Švica, Francija in Italija.

Iz Eviana-les-Bains smo se pripeljali do mesteca Chatel, enega od dvanajstih smučarskih središč, ki sestavljajo Portes du Soleil, tretje največje območje povezanih smučišč v Evropi. Na njem je več kot 1000 kilometrov urejenih prog in 24 sedežnic. Ko na strminah Chatela ni smučarjev, se po njih podijo gorski kolesarji – območje se poleti spremeni v največji evropski park za gorsko kolesarjenje. Tudi ekipa SuperAlp! se je spustila po pobočjih, prepredenih s potočki staljenega snega. V vasi Les Lindarets so nam pot prekrizale koze. V najboljšem primeru zvedave, v najslabšem pa ravnodušne do čohanja in fotografskih bliskavic so odlične piarovke vaškega kmeta, ki iz njihovega mleka izdeluje sir.

Paradiž alpskega kozoroga

Mimo pisanih alpskih travnikov smo se spustili do jezera Montriond, kjer so nam postregli z glavno jedjo, ki bi ugonobila še Obeliksa. Ta je že nakazala usmeritev tokratnega SuperAlp!, zaradi česar smo ga preimenovali v holesterolsko turnejo. Čežmerno obteženi smo zamenjali dva avtobusa in vlak ter prispeli do Chamonixa, ki je bil natrpan z večino angleškimi turisti. Mondeno smučarsko središče s turizmom diha vse dni v letu, letos si obeta okoli tri milijone turistov. Cene so nore, vendar imajo prilek v dolini privilegij brezplačnega prevoza z avtobusi in vlaki. Prevoz z gondolo do vrha Aiguille du Midi

Veliki Sveti Bernard je najstarejši cestni prehod v zahodnih Alpah.

sicer ni bil brezplačen, vendar je vrsta na spodnji postaji spominjala na tisto v kinu na dan premiere oskarjevca. V manj kot pol ure smo olajšani za 50 evrov, premagali okoli 2800 metrov višinske razlike. Na vrhu se je odprl čudovit razgled na gore in ledenike v verigi Mont Blanca na eni ter Aiguilles Rouges na nasprotni strani.

Precej vojaško sem se počutila pod vrhom strehe zahodne Evrope, ko sem opazovala drobne temne pike na beli podlagi, ki so se vzpenjale proti njem. Pa saj se gredo tudi oni množični turizem, sem se prepričevala. Mont Blanc vsako leto osvoji 25.000 ljudi, gondola pa jih kilometer pod vrh pripelje okoli 450.000.

V Courmayeur na italijanski strani Bele gore smo se skozi predor pod Mont Blancom pripeljali z brezplačnim avtobusom. Čeprav je od Chamonixa oddaljen le 16 kilometrov, je bila razlika med mestoma velika. Prvi se je šibil pod težo turistov, v drugem pa so bili apartmaji večino prazni, sedežnice so se zagnale šele sredi julija, na ulicah sicer simpatičnega mesta je bilo precej manj turistov. »Gre za povsem različna koncepta turizma,« je med razkovanjem pice razlagal italijanski kolega Michele Dalla Palma. Dolina Aoste je avtonomna dežela, zato od Rima za turistični razvoj dobiva veliko denarja, a ga ne zna – ali bolje – noče izkoristiti. Turistična sezona v Chamonixu traja več kot 200 dni, v Courmayeurju le 125. Lenoba ne

more biti izgovor za slab turistični obisk, je bil kritičen Dalla Palma.

Courmayeur smo zapustili v temperaturah visoke poletja. Prekuhani in s polnimi mehurji smo se izkrcali na parkirišču pod mestom Cogne in takoj v roke dobili električna kolesa, s katerimi smo se podali na njegov ogled.

Cogne je dolgo živel z rudarstvom, nato se je podal na zahtevno pot razvoja do okolja prijaznega turizma. V okviru pilotnega projekta preizkuša učinkovitost električnih vozil na sončno energijo na razgibanem terenu, ki si jih lahko brezplačno izposodijo prebivalci in turisti. Po zunanosti pa je mesto tradicionalno. Vse hiše, tudi novogradnje, morajo biti iz kamna in lesa ter prekrte s kamnitimi strehami. Ko bi le podoben odlok sprejeli tudi v kakšni naši občini.

Ob mestu leži Gran Paradiso, najstarejši narodni park v Italiji, ki je bil ustanovljen leta 1922 z dekretom kralja Viktorja Emanuela II., velikega ljubitelja lova na alpske kozoroge. Drugim je lov nanje prepovedal, saj so bili konec 19. stoletja na območju Alp skoraj iztrebljeni, svojo malenkost in člane savojске kraljeve družine pa je iz prepovedi izvel. Šele naraščajoči stroški vzdrževanja kraljevih lovišč so ga prisilili, da je območje prepustil državi.

V Gran Paradisu živi okoli 3500 alpskih kozorogov, vendar se njihovo število zmanjšuje zaradi pospešenega taljenja ledenikov. Kljub

Najbolj trajnosten – in najlepši – način potovanja po Alpah

vsemu so s programom upravljanja zagotovili njihov izvoz v druge evropske države, kjer so bili prav tako na robu izumrtja, tudi v Slovenijo. V spremstvu znanega italijanskega alpinista Abela Blanca smo se mimo redko posejanih kmetij, ob katerih so se pasle krave, in vase podirajočih se kamnitih hiš vzpeli proti prelazu Champorcher na višini 2826 metrov. Življenje v gorah je težko, zato se izseljevanje domačinov nadaljuje, njihove kmetije pa kupujejo Maročani in drugi tujci, ki so bolj vajeni težkega življenja.

Približno 200 metrov pred vrhom prelaza se je Abele zdrli: »Ska-

le!« Odkruška sta poskakovala prav proti meni. Za las sem se jima izognila ali pa se mi je tako vsaj zdelo. Drugi so že zrl v tista, ki sta sprožila plazek – kozoroga! A samca varovalne barve se nista vzemirjala. Mulila sta travo in nam kazala zadnjico. Šele čez čas sta pokazala glavi z lepimi rogovi.

Bernardincev od nikoder

V romarski koči pri ledeniškem jezeru Miserin v regijskem parku Mont Avic smo imeli nič kaj skromno kosilo. Še dobro, da se nam je pod nogami pletel lakotnik – mladič aljaškega malamuta, ki smo ga

napitali s klobasami, da je zaspal kakor dojenček. Če se ne bi poslabšalo vreme, bi v spanec zazibalo tudi nas, a je Marcella Morandini, idejna vodja popotovanj SuperAlp!, dala znak za odhod. Mimo travnikov, posutih z encijani in gorskimi rododendroni, smo pripesali do začetka doline Dondene, od tam pa sta nas minibus prepeljala do Aoste. Dan smo končali s prevozom do vasice Saint-Rhemy-en-Bosses, od koder smo naslednje jutro naskočili najstarejši cestni prelaz v zahodnih Alpah.

Cesto čez Velikega Svetega Bernarda (2469 metrov) so zgradili že Rimljani. Od leta 1964, ko so pod prelazom zgradili predor, jo uporabljajo večinoma pohodniki in romarji, saj je del mednarodne romarske poti Via Francigena in omrežja pohodniških pešpoti Via Alpina. O Bernardincih ni bilo ne duha ne sluha, zato smo jo čez prelaz ubrali v Švico in skočili na vlak za Ulrichen.

Navsezgodaj smo se po zelenih pobočjih povzpeli proti prelazu San Giacomo in mehko vstopili v Piemont. V vasi Ponte živi še peščica prebivalcev, ki govorijo walsersko nemščino, nareče, ki so ga pred mnogo stoletji govorili na velikem

Koze v vasi Les Lindarets so odlične piarovke vaškega sirarja.

SUDOKU

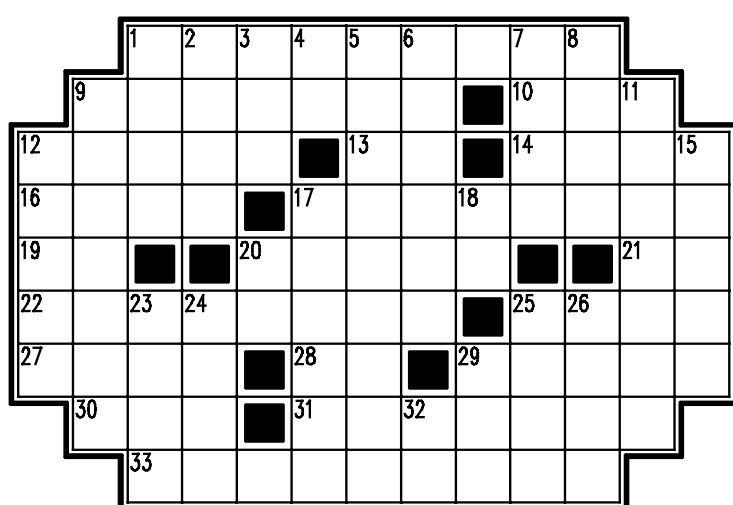
		3	7		6	9		
9	2			5		8	7	
6	4		9	5				
				7	2		5	6
7	3		2				4	9
5	8			4	1			

E	L	7	6	9	8	5	Z	
Z	9	8	L	E	5	7	6	1
6	7	5	8	1	Z	9	E	L
9	5	E	Z	L	7	6	1	8
7	Z	6	9	8	1	5	L	E
8	L	Z	E	5	6	Z	7	9
Z	8	7	5	9	E	1	Z	6
1	E	Z	6	7	8	L	9	5
5	6	9	1	Z	4	E	8	7

KRIŽANKA

Vodoravno: 1. predmestje Londona, prizorišče znamenitega teniškega turnirja, 9. lega, 10. poteg z nožem, 12. tretje največje slovensko mesto, 13. začetnici naše državne rekordere v metu kopja Ratej, 14. palestinski voditelj (Mahmud), 16. turško mesto v jugovzhodni Anatoliji, kjer je stala staroveška Edesa, 17. spanje, zaspčnost, 19. začetnici švedskega nogometaša Ibrahimovića, 20. mesto na Tirolskem, prizorišče ženskih tekem za svetovni pokal in alpskem smučanju, 21. kemijski znak za telur, 22. angleško-francosko nadzvočno potniško letalo, 25. naš pesnik, pisatelj, narodopisec in prevajalec, pristaš ilirskega gibanja (Stanko), 27. vzvišen prostor za nastopanje, 28. duv brez enega samogla-

snika, 29. lisca, dimka ali mavra, 30. ime ameriške filmske igralkice Gardner, 31. staroveška Asurbanipalova dežela s prestolnico Ninive, 33. staroveško grško mesto, današnja Arta. **Navpično:** 1. avstrijski skladatelj, rojen v Slovenj Gradcu (Hugo), 2. ime ruskega satiričnega pisatelja Ilfa, 3. ameriški alpski smučar (Tommy), 4. začetnici biofizika Žekša, 5. največji od italijanskih Pelagijskih otokov, 6. grška boginja miru, 7. pristanišče in drugo največje mesto v Alžiriji, 8. svod nad nami, 9. doba, obdobje, 11. Union Jack je britanska ..., 12. glavno mesto države Inkov v Peruju, 15. ozka pot za pešce, 17. vodja šerp pri himalajskih odpravah, 18. C s streščico in Ž brez nje, 20. začetnici ilustratorke

Osterc, 23. reka, ob kateri leži Sankt Peterburg, 24. angleški tekač, skupaj s Coem in Ovettom med najboljšimi srednjedstevci v osemdesetih letih (Steve), 25. strmo spuščanje letala, ki se ob tem svedrovato vrtili, 26. brezpravni nemuslimanski podložniki v fevdalni Turčiji, 29. tekočina v žilah, 32. začetnici ruskega basnopisca Kri-lova. **S. B.**

Rešitev prejšnje križanke

Vodoravno: 1. Oštrc, 6. Fresno, 12. sprava, 18. on, 19. tkalo, 21. lošč, 22. J(anko) Š(oper), 24. Liege, 26. KK, 27. moto, 29. smrad, 31. U(roš) C(ufer), 33. oliva, 35. Pitesti, 37. Škrlji, 39. sobrat, 40. tandem, 41. Nitra. **Navpično:** 6. F(elix) W(ankel), 38. J(anez) M(enart).

sobotna PRILOGA

JUTRI NE PREZRITE:

- **Polona Frelih**
Edward Snowden ali zgodba o fantomu z letališča
- **Zorana Baković**
Koreja 60 let pozneje: nikogaršnja vojna na tujem ozemlju
- **Aleš Kocjan**
Pogovor z materjo Agnes od Križa
- **Renata Salecl**
O podnebnih spremembah
- **Spomenka Hribar**
Proslave s partizanskimi in domobranskimi simboli

DELO

PODLISTEK

SOPHIA BENNETT

Nitke

Rezultat je osupljiv. Vreden vsakega vboda igle in vsake pozne nočne ure. Jenny dan pred nagradami uprizori mini modno revijo, na kateri ni več kot pokveka. Videti je kot filmska zvezda. Ima pas. Izredno tanek. In elegantne gležnje. Kot breskev čudovito kožo na ramenih. Polno krilo ji skriva boke in stegna. Joški se pod životom zdijo na pravem mestu. In louboutinke so pika na i.

V slogu je mogoče opaziti sledi *new looka*, a medtem ko je Dior uporabil dovolj blaga, da je naphnil krilo, je Vran čarala s šivi in plastmi, zaradi česar je krilo lahko kot vetroc. Kreacija deluje kot: »Oh, ta oblekica? Samo vrgla sem jo na svoje popolno telo.« Babici je všeč, ker budi spomine na stare čase. Meni je všeč, ker me spominja na Marilyn Monroe,

kar je smer, v katero bi po se mojem morala ozirati Jenny s svojimi oblinami. Jenny je všeč, ker se v njej počuti lepa. Vran je všeč, ker je uživala v vsakem trenutku njenega nastajanja.

Pokličemo Edie, naj nam pove, kakšna se zdi njej. »Kot princeska si,« reče po dolgem razglabljanju. »Eden boljših primerkov.«

Diplomatska kariera te punce me resnično skrbi. Na noč podelitve nagrad ima Edie polne roke dela z zbiranjem točk za življenjepis. Vran dela. Jaz pa zvesto stojim pred dvorano Royal Festival Hall na južnem bregu Temze, opazujem lesketanje luči v vodi in čakam na prihod zvezdnikov. Ni nas veliko, saj to niso ravno oskarji. Prišlo pa je veliko foto-

29

grafov, ki se drenjajo za prostor. Pričakujejo Meryl Streep in Nicole Kidman ter Kylie – torej je to večer DRAGIH zvezd. Zdaj razumem, zakaj bi morala zazijati, ko je Jenny prvič omenila nagrade. Ne vidim vseh slavnih osebnosti. Nekatere smuknejo v notranjost pri zadnjih vratih. Ampak to me ne moti, saj sem tukaj samo zaradi enega dekleta. Mogoče še ni dovolj slavna, da bi morala vstopati skrivaj, a mi je vseeno. Tokrat me ne skrbi, kakšna bo. Vem, da bo čudovita. In res je. Ko v svoji beli obleki in z belo poltjo drsi po rdeči preprogi, je prečudovita, bakreni lasje se ji lesketajo. Oblije jo svetloba bliskavic, neki paparac ugotovi, kdo je, in jo pokliče po imenu. Presenečeno se obrne in prižge se še več bliskavic. Nato začne uživati. Nasmihna se, kot se spodob, in videti je kot prava slavna osebnost, ki se izvrstno zabava. Potem pa ji obraz nenadoma otrpne in v trenutku mi je jasno, koga je zagledala. Obrnem se in res, na prizorišču so se pojavili skuštrani lasje in lasersko zelene oči Joeja Yula v brezhibnem črnem sukniču in nebesno modri kravati. Človek ne bi rekel, da je priprtoval

pred nekaj urami in ima za sabo naporen polet. Vsi fotografi začnejo klicati njegovo ime, a Joe je izkušen maček. Stopi k naši skupinici in ležerno razdeli nekaj avtogramov. Zaslepi nas s svojim nasmehom in lahko bi prisegla, da gleda naravnost vame. Popolnoma razumem Jennyin občutek Joeja, pa nisem niti približno tako blizu, da bi zavohala mentos.

Nazadnje se obrne proti vходу v stavbo, jaz pa opazujem Jenny, ki se mu bliža. Joe za trenutek presenečeno obstane in ji nakloni vljudnostni poljubček na lice. Vidim, da mu je nekaj zamrmrala. To vidijo tudi vsi okrog mene.

»Kaj pa je to? Nova punca?« vpraša nekdo. »Nee. Njegova sestra v filmu je bila, se spomniš?« reče filmski navdušenec zraven mene. »Bila je debela. Danes pa je videti lepo okleščena.« Precej dobro vem, kaj je Jenny rekla Joeju, zato budno spremljam njegov odziv. Želim si, da bi imela daljnogled ali katerega od tistih gromozanskih fotografskih objektivov. Po ramenih sklepam, da se je sprostil, nato se začne pogovarjati z njo. Na obraz se ji vrne barva, a

ni malinasto rdeča kot navadno, njena lica dobijo zgolj pridihi zdrave rdečice. Tudi izraz na obrazu se sprosti in ugotovim, kako lepa je lahko, če je srečna. To samo dokazuje, da je bila vse poletje skrajno napeta.

Joe spusti pogled in očitno reče nekaj lepega o njeni obleki. Nato ji položi roko čez pas in jo – kot pravi kavalir – pospremi po zadnjih nekaj metrih preproge. Tik preden gresta skozi vrata, ju nekdo iz množice pokliče po imenu in oba se spet obrneta. Jenny ni bila še nikoli v življenju tako čudovita. Oči se ji svetijo in vsa se iskri. Dvignem telefon, posnamem zanič fotko in upam, da so profesionalci bolje opravili svojo nalogo.

Čez dve uri dobim sporočilo. Ne morem verjeti, da ji je uspelo stlačiti telefon v tisto malo torbico, okrašeno z umetnimi kamni, ki mi jo je uspelo najti. Sporočilo je bolj skop: samo smeško. Ne vem natančno, ali je to zato, ker je Šifra Mulc dobila nagrado, ali zaradi Joeja. Počakati moram, da pride domov in na MSN, ko bom lahko izvedela celotno zgodbo.